

és megvédelmezték. A felületes irodalmi meghamisítási szándék nem tudta eltakarni a lényegét és az igazságot. Wolker lírája élő hatalomnak és erjedő kovásznak bizonyult.

Vajjon Mácha műve is az? Minden bizonnyal. Ne tévesszen meg bennünket az, hogy az egész cseh nemzet ki akarta venni és ki is vette részét a száz éve halott költő ünneplésében s hogy az ünneplés egyetemes jellegénél fogva valóiban impozáns méretlek között zajlott le. A sajtó, nagy napilapok és előkelő folyóiratok egész számokat szenteltek a költő életének és munkájának méltatására. A Máj számos új kiadást ért el, (ezek között különösen szép a prágai *Druzstevni Práce* kiadásában megjelent és *Toyen* pompás illusztrációval díszített kötet). *E. F. Burian* szinpadra alkalmazta, országsszerte előadásokat és ünnepélyeket rendeztek Mácha tiszteletére s a posta külön Mácha-bélyegeket bocsátott ki. Az ünneplés tényleg nagyszabású volt és méltó keretek között folyt le. Félő volt azonban, hogy a nagy ünnepi zenebonában, melyben a hivatalos rendezés vitte a tenort, a sovíniszta elemeknek sikerült elérni céljukat. Sikerült elterelni a figyelmet Mácha költői hagyatékának lényegéről. Sikerült kisajátítani Máchát, akit — mily' jellemző! — kortársai félreértettek, lekicsinyeltek, sőt ki is gunyoltak. Ámde ez átlátszó célzatú kísérletek kudarcba fúltak. A haladó gondolat választott emberei résen álltak és nem késtek leszögezni, hogy Mácha költői hagyatékának tulajdonképpen és egyedül a progresszív tömegek az igazi örökösei. *J. Mukarovsky*, a neves cseh esztéta helyesen jegyezte meg egyik cikkében, hogy történelmileg nézve, Mácha költészete jelenti a városi alsó néprétegek behatolását a cseh poézisbe. *E. F. Burian*, a *D* 37 vezetője viszont arra hívta fel a figyelmet, hogy Mácha a *Máj* című verses művében az egyéniség szabad kibontakozása érdekében üzen hadat a társadalom elem. Ma már eltagadhatatlan, hogy Mácha költői lázadása és újszerűsége társadalmi elégedetlenségből fakadt. Az újkori individualizmus szubjektív ellenszegülése volt ez, mely a cseh költészetben akkortájt még teljesen ismeretlen volt. Ez a lázadás a viszonyokkal és a társadalommal szemben új tematikát és látásmódot vitt a multszázadbeli cseh lírába.

Mácha művének értelme a *társadalom* eliten megnyilvánuló harcoss magatartásában rejlik. A meglévő értékek tagadása szerinte harcot jelent az új értékek kivívásáért. Mácha zseniális éleslátásával — amint helyesen jegyzi meg egyik glosszátora — a cseh nemzetnek nemcsak a bécsi kormány részéről történt elnyomását látta meg, hanem magának az embernek elnyomását és szabadságának hiányos és tökéletlen voltát. Ezért teljes joggal vallják a progresszív tömegek Máchát a magukénak és tiltakoznak a hivatalos ünneplők alamuszi és nagyon is átlátszó tendenciájú kisajátítási kísérletei ellen.

Sándor László

A ROMÁNIAIÓ-NAPTÁR-HIVŐK. A romániai napilapok részletesen beszámoltak a Piatra Neamtu-i stílisták vallási mozgolódásáról. A stílizmus kérdése évek óta aktuális s a kérdés nem csupán egyházi belügy. — A helyzet valóban különös. Dél-Beszarábiában a lakosság egész Széles rétegei, vannak járások, ahol a többség, azért harcol, hogy a Husvétot ne az új naptár szerint, hanem a naptár-reform előtti időben ünnepeljék meg. Ez a dogmatikai perpatvar valójában a niceai zsinat előtti szektárius küzdelmek korát idézi. Akkor is, mint ma, az egyházban harcok dúltak a Husvét megünneplésének a kérdését illetően. A II. században az egyházi harcoknak ez az egyik főkérdése. Róma és a lassan kialakuló pápai főhatalom szakítani akart azzal a keleti szokással, hogy a Husvétot a zsidókkal együtt ünnepeljék, egyes nagy egyházatyák viszont

a régi renchez ragaszkodtak. A niceai zsinat után kialakult az a szokás, hogy a Husvét ünnepe nem esett egybe a zsidó husvétal, minek következtében ebben a kérdésben eltérések álltak elő. — A különös az, hogy ilyen kérdések egész széles néprétegeket mozgásba hoznak, a stalista mozgalom társadalmi fontossága tehát nyilvánvaló. Általában a vallási erjedés kérdése mind fontosabb és fontosabb a falvakon, s ezt a kérdést korántsem lehet a társadalmi idegbaj egyik tünetének tekinteni, mint ahogy azt a legtöbben jobb magyarázat híján teszik. — A parasztság társadalmi vonatkozásai néha avult eszmékben tükröződnek. Amit ezek az avult ideológiák kifejeznek, az korántsem konkrét értelmű, hanem egy azon tül aktuális társadalmi lét. Érthető és világos tény ez. A parasztság, társadalmi-gazdasági és művelődési színvonala következtében osztálytörekvéseit nem mindig tudja saját, egyértelmű ideológiában kifejezni. A hagyományos eszmék egyttal aktuális vágyainak a hordozói is, s ezért új törekvései hagyományos eszmék köntösében, mint ezeknek az eszméknek a reformjai jelennek meg. Ezek a kifejedesedett, becsontosodott, régmult ideológiák így különös és új értelmet kapnak, s szimbólumaivá válnak a feszült társadalmi helyzetnek. Ilyen szimbólum elsősorban az adott vallási ideológia és annak írott formája: a Biblia. A piatra-neamtui stalista mozgalom ebből a szempontból egyes folytatása annak a helyzetnek, amit a különböző falusi szektáriusoktól kezdve egészen a különböző rendű csodalátókig a falu utolsó évei felmutatnak. Mintha a kereszténység első három évszázadának szektárius szelleme kelt volna életre. A keresztény egyházakat, a kezdet dogmatikai konvulziói és szektárius harcai kezdték ki újra. Egy magasabb történeti fokon a kialakulás idejének ellenmondásos zavarai jelentkeznek. Szakadár és eretnek törekvések ássák alá az egyház hagyományos szervezetét és dogmatikáját. A vallási reformtörekvések szinte a levegőben, akárcsak a kereszténység kialakulása idejében. Ki vonhatná kétségbe, hogy ez a vallási reform-harc nem a társadalmi reformóhaj kifejezője, szimbóluma? Ezért azután, ami Piatra-Neamtuban történt, a napilapok rendőri krónikáján tul, mindenkép' társadalmi jelentőségű. Az a tény, hogy napjainkban 2000 paraszt, akik a régi időszámítás hívei, megostromolják a fogházat, amelyben két ó-naptár-hívő szerzetes ül letartóztatásban, csupán külső jele valami belsőnek. S a probléma legkevésbé sem az, hogy a régi naptár szerint kell-e megülni a Husvét ünnepe, vagy az új naptár szerint. S ha ennek a dogmatikai problémának meg volt a maga fontossága a II. és a III. század idején, kézenfekvő, hogy ez az elvont dogmatikai kérdés 2000 paraszt számára nem lázadási indíték. A Piatra-Neamtuban lázongó 2000 paraszt számára a naptárkérdés az egyházi reform kérdése — a saját sorsának a szempontjából. Erről a sorsról annyit és olyan sok szempontból irtak, hogy meg se kíséreljük felvázolni. Csak annak a lerögztetésére szoritkozunk, hogy ez a sors konkrét társadalmi vonatkozásait tekintve, egyes — egészen elmaradt — falusi rétegek előtt teljesen homályban marad, s az, ami világos belőle, az helyzetének tart-hatatlansága és a segítés óhaja. Segíteni azonban csak olyan eszközökkel tud, amelyek az ő tudata számára adottak, — ezek pedig széles körökben majdnem és kizárólag a Bibliában vannak lerögztve. A parasztság említett részének érdeklődése így a Biblia, a vallás kérdesei felé irányul, ezt a vallási ideológiát kimélyíti, g aktuális kérdeseit a Biblia segítségével értelmezi. A Bibliában adott szimboliztika társadalmi vágyainak a szimbólumaivá alakul át. S mert ez a tudat szorososan hozzá van nőve egy közösségi szervezethez, az Egyházhhoz, a parasztság biblikus reformtörekvései a társadalmat szimbolizáló egyházak reformkivánságaival párhuzamosak.

Saját tehetetlensége a csodavárásban: a társadalmi szervezet elleni tiltakozása a társadalmat (számára) szimbólizáló egyházi tekintélyszervezet kritikájában, sőt elvetésében jelenik meg. A különböző álpüspökök, illuminált szerzetesek, jámbor csodavárók és mindent kihasználó üzleti kalandorok profitálhatnak a kereszténység falusi válságából: ám ennek a válságnak a tényállásához a csalókon és szemfényvesztőkön kívül hozzátartozik a falusi társadalom válsága is. Piatra Neamtuban 1800 év előtti dogmatikai viták leple alatt a falusi válság vonult fel. *Bányai Imre*

MINDENNAPI MITHOMLÓGIA. A tájékozatlan ember előtt minden rejtélyes. A villámlás egyszerű ténye a tulvilági hatalmakról szóló primitív, elgondolásukban is szörnyen bonyolult és ellentmondásokkal teli dogmáiban nyer magyarázatot mindaddig, amíg nincs tudomása a légköri villamosság létezéséről. A modern gépmunkás elégedetlenségében, amely a viszonylagos jóléttel sem csökken, mi mást, mint az ember „örök démoniságát” vagy kitudja milyen Fekete Kéz munkáját látja az, aki elfelejti, hogy az adott ember munkaereje más adott ember magántulajdonát képezi, ami annál elviselhetlenebb a munkaerő időnkénti eladójára, a munkásra nézve, minél nagyobb a kulturnívója. Így a Francia- és más -országokbeli népfront-alakulások természetellenes tűz- és víz-keverésnek tűnnek mindaddig, amíg közvetlenül a francia radikális párt lapjaiból nem értesülünk arról a valóban meglepő körülményről, hogy a francia radikális kisember ma — a radikális félhivatalos *Oeuvre* szavai ezek: — „mindenekelőtt népfrontpárti és csak másod- és harmadsorban radikálispárti vagy szocialista.” A polgári államok és a munkásállam közötti békeszövetséget könnyen hajlandók vagyunk egyrészt „a demokratikus rendszerek idült tehetetlenségé”-vel és „vakság”-ával magyarázni, másrészt a „vörös imperialisták” ördögi misztifikációjának tekinteni mindaddig, amíg fel nem ismertük azt a történelmi-tapasztalati igazságot, hogy a forradalmi nemzetek a más nemzetek önértékét kihívó támadó háborúkból éppoly tehetetlenek, mint amilyen legyőzhetetlenek az önvédelemben. *Herriot*, aki a francia belpolitikában igen mérsékelt polgári demokrata és a népfrontnak legjobb esetben hallgatólagos helyeslője, míg a külpolitikában még Leon Blummal szemben is lelkes és feltétlen bajnoka a francia-orosz szövetségnek — meghibbant aggastyán mindazok előtt, akik elfelejtik, hogy nevezett szerződés éppen francia tőkés szempontból, éppen a francia nemzeti önzés szempontjából előnyös, mert amíg Franciaországnak Hitler részéről való megtámadtatása esetén az orosz közbelépés feltétlenül biztosnak (mert mély és állandó történelmi és osztályérdekek által diktáltak) látszik, addig egy szovjetellenes német támadás esetén még majd elválik, mi lesz sürgősebb a francia imperializmus érdekeinek... Folytathatjuk az amerikai Roosewelttel, aki már-már valami fekete bűvészet megszállottjának látszik, hogy szinte jaj nélkül tűri, hogy állama reakciós birái (akik különben híresek arról, hogy „hagynak magukkal beszélni”) könyörtelenül elfürészelik híres NIRA rendszerét... ha nem jut eszünkbe, hogy a NIRA elsősorban az amerikai kapitalizmusnak kellett annakidején s ugyanannak nem kell többé most, hogy azokat maga a demokrata Roosewelt volna kénytelen lefürészelni, ha nem volnának ott azok a reakciós birák, akik helyette ezt a „piszkos munkát” elvégzik... "Vagy, amit Trotskijról és hiveiről hallani (és olvasni is, különösen a Deutsche Nachrichten Bureau és a Dunaposta híreitől hemzsegő magyarnyelvű sajtóban), hogy ők a világon mindenütt a fasiszták ellen harcolnak a népfronti pártokkal; míg az egyetlen munkásállamban véres harcot indítottak a világ legantifasisztább kormánya ellen,